

پاسخ‌گویی آسان به مسائل درس اقتصاد (مسائل دهک‌ها)

● از جمله مشکلات اساسی بر سر راه توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه ← توزیع ناعادلانه‌ی درآمدهاست.

● توزیع عادلانه‌ی درآمد ← کاهش فقر ← افزایش انگیزه‌ی مادی و روانی افراد ← جلب مشارکت گسترده‌ی همگان در فرآیند توسعه

● یکی از معیارهای ساده و مفید برای سنجش وضعیت توزیع درآمد ← شاخص دهک‌ها برای تشکیل معیار شاخص دهک‌ها:

۱. مردم کشور را به ده گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌کنند.

۲. در این طبقه‌بندی، سطح درآمد از کم‌ترین به بیش‌ترین مدنظر قرار می‌گیرد.

۳. گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل می‌دهند، کم‌ترین درصد درآمد ملی و ۱۰ درصد آخر، بیش‌ترین درصد درآمد ملی را دارند.

۴. سهم هر دهک از سهم دهک ماقبل خود بزرگ‌تر یا مساوی و از سهم دهک بعدی کوچک‌تر یا مساوی خواهد بود.

۵. مجموع سهم تمامی دهک‌ها برابر با ۱۰۰ خواهد بود.

۶. برای به‌دست آوردن شاخصی برای مقایسه‌ی وضعیت توزیع درآمد یکی از روش‌های زیر را اجرا خواهند کرد:

سهم دهک دهم

*

سهم دهک اول

مجموع سهم دهک نهم و دهم

۲۰ درصد بالا را نسبت به ۲۰ درصد پایین جامعه می‌سنجند:

مجموع سهم دهک اول و دوم

سهم دهک دهم

۱۰ درصد بالا را نسبت به ۴۰ درصد پایین جامعه می‌سنجند:

میانگین مجموع سهم دهک اول تا چهارم

● «هرچه این نسبت پایین‌تر ← توزیع درآمد عادلانه‌تر است و بالعکس»

حال به بررسی چند مثال در این زمینه می‌پردازیم:

❖ اطلاعات جدول زیر، بیانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور A مربوط به سال ۱۹۸۸ میلادی

براساس «شاخص دهک‌ها» است. چنانچه تفاوت سهام دهک اول و سوم ۳ درصد، تفاوت سهام «دهک پنجم و هفتم» ۲/۵ درصد، تفاوت سهام «دهک نهم و پنجم» ۷ درصد و تفاوت سهام «دهک دهم و اول» ۲۱ درصد باشد، در این صورت، سهم «دهک اول»، «دهک پنجم»، «دهک نهم» و «دهک دهم» چند درصد است؟

(خارج از کشور ۹۰)

(۱) سه - هشت - پانزده - بیست و چهار

(۲) سه - هشت - چهارده و نیم - بیست و چهار و نیم

(۳) دو و نیم - هشت و نیم - پانزده - بیست و چهار

(۴) دو و نیم - هشت و نیم - چهارده و نیم - بیست و چهار و نیم

جدول وضعیت توزیع درآمد در کشور A مربوط به سال ۱۹۸۸ میلادی	
؟	سهم دهک اول
۵ درصد	سهم دهک دوم
۶ درصد	سهم دهک سوم
۷ درصد	سهم دهک چهارم
؟	سهم دهک پنجم
۹ درصد	سهم دهک ششم
۱۰/۵ درصد	سهم دهک هفتم
۱۲/۵ درصد	سهم دهک هشتم
؟	سهم دهک نهم
؟	سهم دهک دهم
۱۰۰ درصد درآمد ملی کشور A	۱۰۰ درصد جمعیت کشور A

پاسخ صحیح: گزینه‌ی «۱»

$$\%۳ = \text{سهم دهک اول} \Rightarrow \%۳ = \text{سهم دهک اول} - \%۶ \Rightarrow \%۳ = \text{سهم دهک اول} - \text{سهم دهک سوم}$$

$$\%۸ = \text{سهم دهک پنجم} \Rightarrow \%۲/۵ = \text{سهم دهک پنجم} - \%۱۰/۵ \Rightarrow \%۲/۵ = \text{سهم دهک پنجم} - \text{سهم دهک هفتم}$$

$$\%۱۵ = \text{سهم دهک نهم} \Rightarrow \%۷ = \text{سهم دهک نهم} - \%۸ \Rightarrow \%۷ = \text{سهم دهک نهم} - \text{سهم دهک پنجم}$$

$$\%۲۴ = \text{سهم دهک دهم} \Rightarrow \%۲۱ = \text{سهم دهک دهم} - \%۳ \Rightarrow \%۲۱ = \text{سهم دهک اول} - \text{سهم دهک دهم}$$

❖ در جدول وضعیت توزیع درآمد یک کشور در سال گذشته، سهم دهک اول ۶ درصد، دوم ۷ درصد، سوم ۸ درصد، چهارم ۹ درصد، نهم ۱۶ درصد و دهم ۲۴ درصد بوده؛ ارائه‌ی «کدام شاخص»، توزیع درآمد این کشور را «مناسب‌تر» نشان می‌دهد؟
(آزاد - ۹۰)

(۱) نسبت دهک دهم به دهک اول

(۲) نسبت ۲۰ درصد بالا به ۲۰ درصد پایین

(۳) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۴۰ درصد پایین

(۴) تفاوتی باهم ندارند

پاسخ صحیح: گزینه‌ی «۲»

با بررسی گزینه‌ها خواهیم داشت:

$$\text{گزینه‌ی «۱» : } \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}} = \frac{24}{6} = 4$$

$$\text{گزینه‌ی «۲» : } \frac{\frac{16+24}{2}}{\frac{6+7}{2}} = \frac{40}{13} \approx 3/07$$

۲۰ درصد بالای جامعه یعنی میانگین مجموع سهم دهک‌های نهم و دهم.

۲۰ درصد پایین جامعه یعنی میانگین مجموع سهم دهک‌های اول و دوم.

$$\text{گزینه‌ی «۳» : } \frac{24}{\frac{6+7+8+9}{4}} = \frac{24}{7/5} = 3/2$$

۱۰ درصد بالای جامعه یعنی سهم دهک دهم.

۴۰ درصد پایین جامعه یعنی میانگین مجموع سهم دهک‌های اول، دوم، سوم و چهارم

هرچه نسبت به دست آمده کم‌تر باشد، توزیع درآمد مناسب‌تر است. بنابراین شاخص محاسبه شده

در گزینه‌ی «۲» توزیع درآمد در این کشور را مناسب‌تر نشان می‌دهد.

❖ جدول وضعیت توزیع درآمد یک کشور در سال گذشته سهم دهک اول را ۶ و دهک دهم را

۲۴ درصد نشان داده؛ برای توزیع مناسب‌تر درآمد در سال جاری، اگر سهم دهک دهم برابر ۲۰

درصد شود؛ سهم دهک اول باید حداقل از «چند درصد» بیش‌تر گردد؟ (آزاد - ۹۰)

۴ (۱) ۵ (۲)

۶ (۳) ۷ (۴)

پاسخ صحیح: گزینه‌ی «۲»

با محاسبه‌ی نسبت دهک دهم به دهک اول در کشورهای مختلف، شاخصی به دست می‌آید که برای

مقایسه‌ی وضعیت توزیع درآمد بین آن‌ها به کار می‌رود. هرچه این نسبت «بیش‌تر» باشد، توزیع

درآمد در آن جامعه «نامناسب‌تر» است.

$$\frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}} = \frac{24}{6} = 4$$

شاخص وضعیت توزیع درآمد در سال گذشته

می‌خواهیم در سال جاری وضعیت مناسب‌تری در توزیع درآمد داشته باشیم، بنابراین شاخص

وضعیت توزیع درآمد در سال جاری باید کم‌تر از ۴ باشد. طبق فرض مسئله در سال جاری سهم

دهک دهم برابر با ۲۰ درصد است، اگر سهم دهک اول برابر با ۵ درصد باشد، شاخص وضعیت

توزیع درآمد در سال جاری با سال گذشته برابر می‌شود. برای داشتن توزیع مناسب‌تر درآمد در

سال جاری، سهم دهک اول باید حداقل از ۵ درصد بیش‌تر گردد.

از تقسیم عدد ۲۰ بر عدد گزینه‌ی «۱»، عددی بیش‌تر از ۴ (شاخص سال گذشته) به دست می‌آید

که نشان دهنده‌ی وضعیت نامطلوب‌تر نسبت به سال گذشته است؛ لذا این گزینه نادرست است.

هم‌چنین با توجه به واژه‌ی «حداقل» در صورت سؤال؛ گزینه‌های «۳» و «۴» نیز نمی‌توانند پاسخ

صحیح این سؤال باشند.

❖ چنانچه سهم دهک‌های اول و دهم از درآمد ملی برای ۴ کشور A, B, C و D به قرار

(کانون ۹۱)

جدول زیر باشد:

الف) توزیع درآمد در کدام کشور از همه نامناسب‌تر است؟

ب) نام این معیار برای سنجش توزیع درآمد چیست؟

ج) در این وضعیت مردم را به چند گروه جمعیتی تقسیم می‌کنند و کدام گروه‌ها به ترتیب کم‌ترین و

بیش‌ترین درصد درآمد ملی را دارند؟

د) اگر درآمد سرانه‌ی کشورها به ترتیب $A=1,800, B=20,000, C=25,000$ و $D=25,000$ دلار باشد،

مردم کدام کشور از بالاترین سطح رفاه برخوردارند؟

نام کشور	سهم دهک دهم	سهم دهک اول
A	۲۷ درصد	۳ درصد
B	۲۵ درصد	۴ درصد
C	۳۶ درصد	۶ درصد
D	۳۱ درصد	۵ درصد

۱) کشور B - شاخص توزیع درآمد - ۲ گروه، گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل

می‌دهند، کم‌ترین و ۱۰ درصد آخر بیش‌ترین درصد درآمد ملی را دارند. - کشور A

۲) کشور D - شاخص توزیع درآمد - ۲ گروه، گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل

می‌دهند، بیش‌ترین و ۱۰ درصد آخر کم‌ترین درصد درآمد ملی را دارند. - کشور C

۳) کشور A - شاخص دهک‌ها - ۱۰ گروه، گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل

می‌دهند، کم‌ترین و ۱۰ درصد آخر بیش‌ترین درصد درآمد ملی را دارند. - کشور C

۴) کشور A - شاخص دهک‌ها - ۱۰ گروه، گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل

می‌دهند، بیش‌ترین و ۱۰ درصد آخر کم‌ترین درصد درآمد ملی را دارند. - کشور D

پاسخ صحیح: گزینه‌ی «۳»

برای سنجش وضعیت توزیع درآمد در جوامع یکی از معیارهای ساده و مفید شاخص «دهک» هاست. برای تشکیل این معیار مردم کشور را به ده گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌کنند. در این طبقه‌بندی، سطح درآمد از کم‌ترین به بیش‌ترین مدنظر قرار می‌گیرد؛ به بیان دیگر، گروه اول که ۱۰ درصد اولیه‌ی جمعیت را تشکیل می‌دهند، کم‌ترین درصد درآمد ملی و ۱۰ درصد آخر، بیش‌ترین درصد درآمد ملی را دارند. با محاسبه‌ی نسبت دهک دهم به دهک اول در کشورهای مختلف، شاخصی به دست می‌آید که برای مقایسه‌ی وضعیت توزیع درآمد بین آن‌ها به کار می‌رود. هرچه این نسبت «بیش‌تر» باشد، توزیع درآمد در آن جامعه «نامناسب‌تر» است.

A (نامناسب‌ترین وضعیت توزیع درآمد) $= \frac{27}{3} = 9$ شاخص دهک‌ها در کشور A

B $= \frac{25}{4} = 6.25$ شاخص دهک‌ها در کشور B

C (مناسب‌ترین وضعیت توزیع درآمد) $= \frac{36}{6} = 6$ شاخص دهک‌ها در کشور C

D $= \frac{31}{5} = 6.2$ شاخص دهک‌ها در کشور D

از دو کشور C و D که بالاترین سطح درآمد سرانه را دارند، کشور C که وضعیت توزیع درآمدش عادلانه‌تر است، بیش‌ترین سطح رفاه را دارد.

موفق باشید

سارا شریفی؛ کارشناس ارشد اقتصاد